

Jurić: Ekonomija se ne može sagledavati mimo etike i mimo politike

Pretraži ...

EKUMENA I ETIKA U POSLOVANJU

Živimo u turbulentnom vremenu. Živimo u određenoj ekonomskoj paradigmi koja je cijelu ekonomiju svela samo na poslovanje u krajnje suženom smislu, u biznis, a pojam ekonomije i svega s tim povezanim treba podrazumijevati – i posao, i rad, i gospodarenje, i privređivanje kao djelovanja za javno i zajedničko dobro. U tom smislu, gledamo li tako šire područje ekonomije, gospodarstva i privrede, onda je etika temelj svih tih djelovanja – prije svega zato što se još od antičkog vremena ekonomija ne može sagledavati mimo etike i mimo politike. Prema Aristotelu, tri su sastavnice praktične filozofije – etika, ekonomija i politika, istaknuo je u razgovoru za *PoslovniFM* **prof.dr.sc. Hrvoje Jurić, prof. filozofije na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.**

Etiku se ne može propisati, niti se moral može propisati – eksplicitan je dr. Jurić.

– To je mnogo fluidniji fenomen od onoga što inače poznajemo u pravu koje se utjelovljuje u određenim zakonima. Međutim, mi živimo u zajednicama, društvima i sustavima koji na ovaj ili onaj način utvrđuju i neke moralne a ne samo i neke pravne norme. Iz tog razloga rekao bih da je znak zrelosti jednoga društva imati ne samo postojanije i trajnije moralne norme, nego i što univerzalnije, odnosno univerzalnosti moralnih normi. Moralne norme koje su partikularne, koje se tiču samo nekih ljudi, ili samo skupina ljudi, nisu prave normalne norme. Prave normalne norme bi bile one koje su univerzalne, koje mogu objediniti sve tj. s primjenom na čitavo čovječanstvo, ocijenio je dr. Jurić u razgovoru s Augustinom Bašićem, urednikom emisije *Ekumena i etika u poslovanju*.

Dr. Jurić je podijelio svoja razmišljanja o etičnosti čovjeka i društva, etici i moralu, etičnosti življenja i poslovanja, odnosu religija i društva, etno religijskom obrascu u

našemu sekularnom društvu te kako graditi svijest o odgovornosti građana za javno i zajedničko dobro.

Što je onda bit etike, što znači biti etičan i moralan čovjek, zapito je urednik Bašić.

– Etika je naprosto znanost, dio je znanosti koja se zove filozofija, a filozofija je jedna od mnoštva znanosti. Dakle, unutar cjelokupne znanosti, etika je jedna od znanosti koja se bavi jednim specifičnim predmetom, a to je moral. Kada mi govorimo o etičnosti i moralnosti, moramo ipak razlikovati te dvije stvari. Moral je nešto što se zbiva i događa spontano, moralnost je naša neposredna refleksija – moralna refleksija koja se događa u određenim situacijama: ono što određuje naše odlučivanje i naše djelovanje!

A etičnost je ono što se tiče etike, dakle jedna viša razina refleksije koja mora biti vođena nekim znanstvenim kriterijima, odnosno teorijskim kriterijima. Dakle, etika je ono što pokušava uzeti određenu argumentaciju i sagledati fenomen morala. U tom smislu je moral pojam – nešto što je najsvojstvenije (najtajanstvenije) u čovjeku, to je nešto što određuje čovjekovo biće i temeljna je karakteristika čovjekova bića. A etika je jedan viši, uzvišeniji pogled na taj fenomen morala, što spada u opis ljudskog bića, budući da se čovječanstvo oduvijek bavi, a nadam se da će se i ubuduće baviti, tom temeljnom refleksijom svoga bića na širi i produbljeniji način.

Kako filozof vidi odnos između slobode i etike?

Sloboda je jedan od ključnih pojmova kada govorimo o etici i moralu – naglašava dr. Jurić. Gotovo nema potrebe govoriti i nema djelovanja bez slobode, a onda nema niti moralnog djelovanja. I svaka etička koncepcija, svako moralno djelovanje i svaki svjetonazor, koji je moralno relevantan, ne može izbjeći da se ne očituje o slobodi. Stvar je u tome da je sloboda istovremeno i preduvjet i krajnji cilj našeg djelovanja i oko toga često nastaju zablude vezane za slobodu. Što se tiče slobode, postoje dva temeljna pogleda: jedan je koji slobodu gleda kao neograničeno polje ljudskog djelovanja, u kojemu se može činiti što se god hoće; drugi je pogled koji slobodu shvaća kao da je već sagledana pod vidom određenih principa, normi, kriterija itd. Ta dva pogleda nisu u proturječju – jer i oni koji kažu da je sloboda „*čini što god hoćeš*“ susreću se s određenim granicama. Stoga oni koji kažu da je moja sloboda neograničena, ipak smatraju da je sloboda ograničena sa slobodom druge osobe. Dakle, mogu djelovati slobodno sve dok ne zadirem u prostor slobode drugoga i ne ugrožavam drugu osobu. Ali moj je pogled nešto drukčiji, mislim da nema tog djelovanja koji nije već unaprijed ograničeno s nekim ograničenjima ili kraće rečeno: nema slobode bez odgovornosti, ocijenio je dr. Jurić.

Na upit kako graditi svijest o odgovornosti za javno i zajedničko dobro u pomanjkanju zdrave kritičnosti građanstva, dr. Jurić odgovara kako su, iako različita pojma, javno i zajedničko dobro usko povezani i trebali bi biti u fokusu ne samo djelovanja institucija ili određenih skupina, nego i u fokusu svakog pojedinca.

– Razvijati od najranije dobi, putem odgojno obrazovnih procesa, kod mladih ljudi taj osjećaj za opće, kao i ono zajedničko dobro – ključ je svega toga. Na žalost, u današnjem svijetu i društvima, to je marginalizirano. Sve gdje živimo, oko nas sve potiče na individualnu borbu za vlastiti interes, napredak i prosperitet. Naprotiv, mi bismo trebali odgajati mlade – a nas starije preodgajati – da se zauzimamo i za zajedničko i za javno dobro. Ima jedna prelijepa izreka od jednog njemačkog filozofa, teologa, humanitarca i nobelovca Roberta Schweizera koji je rekao kako je lijepo kada nas dvojica činimo dobro jedan drugome, ali prava stvar etike je u tome da nas dvojica radimo zajednički, što nadilazi nas dvojicu, rekao je dr. Jurić.

Uloga medija u suvremenom društvu

Bilo je neizbježno i pitanje o medijima u našem društvu, koja je njihova uloga i koliko utječu na javno mnijenje? Koliko su odgovorni u širenju mržnje?

– Mediji su ključna točka za razumijevanje današnjega društva i svijeta, kao i za rješavanje problema suvremenog svijeta, budući da su sudjelovali u stvaranju svih problema s kojima se mi suočavamo. Medije kao takve ne možemo ni osuđivati, niti veličati. Mediji su mediji – prijenosnici određenih ideja i određenih ideologija. Međutim, mediji su na neki način u suvremeno doba nadišli svoju funkciju informiranja, prenošenja, i postali su kreatori suvremenog društva. I koliko god to može medijima pojačavati njihov ponos i osjećaj važnosti – mislim na medijske djelatnike, ipak bi trebalo dimenzionirati ulogu medija. Njihova je prva i važna uloga da budu prijenosnici, a ako uz to otvarajući prostor za diskusiju o važnim zajedničkim javnim stvarima i ako uz to još uspiju i educirati što je više od informiranja – to bi bilo dobro. Međutim, to da se sve ravna prema medijskome odjeku, u banaliziranom obliku što se danas događa, to nije

dobro. Ako govorimo o mržnji ili govoru mržnje, govor mržnje ne postoji bez medija. Jer ako vi meni privatno kažete neku ružnu riječ, to ostaje među nama ili među malom skupinom prisutnih. Međutim, kada se govori o govoru mržnje, o sankcioniranju govora mržnje, o suzbijanju govora mržnje, mi govorimo o poticanju i mi govorimo o javnoj sferi, govorimo o javnosti, u medijima. A javnost izvan medija ne postoji. Zato je velika odgovornost medija u javnosti, ustvrdio je dr. Jurić.

Kakvo je mjesto i uloga vjerskih zajednica u sekularnom društvu i kako je njihovo poslanje?

Za razliku od nekih mojih kolega, prijatelja i drugova, ja ne smatram da bi vjerske zajednice trebalo istisnuti iz javnog života, ni vjeru ili religiju niti religijske institucije. No, smatram da bi ih trebalo dimenzionirati, odnosno, kao primjer uzeti katoličku crkvu – ona bi trebala sudjelovati u javnom životu kao neka vrsta reprezentacije određenog vjerovanja, određenog svjetonazora. I na taj način evangelizirati vlastiti puk tzv. nominalne katolike. Dakle, evangelizacija za katoličku crkvu bila bi snažnije sredstvo od onih političkih utakmica i tajnih dogovora. A to se odnosi i na SPC u Srbiji i na Islamsku zajednicu u BiH kao i na druge susjedne zemlje, ocijenio je.

Dijalog – al' drugog puta nema – poučavao je naš istaknuti koncilski teolog Tomislav Šagi Bunić. Kako vidi ekumenski dijalog, napreduje li ili stagnira – pitao je urednik Bašić profesora Jurića.

– Smatram da je to vrlo vrijedna ideja. Jedna od temeljnih ideja na kojima bi sve te vjerske zajednice i institucije trebale počivati. Mnogo je vrijednih ljudi koji su radili i podupirali ekumenski međureligijski dijalog – tu i vi voditelju spadate. Radi se na tome, ali ipak na ovoj površnoj razini, na kratkoj vijesti, a u udarnim vijestima često vidimo suprotne primjere. Vi i ja znamo da postoji ljudi i u katoličkoj crkvi i u Srpskoj pravoslavnoj crkvi, kao i u Islamskoj zajednici koji su posvećeni međureligijskom dijalogu i ekumenizmu. Ali onda isti ti ljudi, ponekad, u određenim situacijama pod pritiskom nekih vanjskih političkih faktora – kada uđu u sferu politike – gube se, počnu zastupati stavove koje ni njima samima ne možete prisposodobiti jer znadete da oni imaju iskrene i dobre namjere. I to je ono što je tužno, zato jer mi znamo da i u Katoličkoj crkvi i u Srpskoj pravoslavnoj crkvi koji su iskreno posvećeni tom ekumenskom dijalogu, ima ljudi za koje znamo da im je zaista stalo da se prevladaju svi ovi problemi, sve ove rane da se zaliječe koje su nastale u posljednjih nekoliko desetljeća. Ja mislim da nema alternative. Dakle, ako živimo na prostoru na kojem živimo, ako nam je stalo do suživota, onda je to nešto što ne treba izmišljati. Još je jedna važna stvar. Te perspektive sagledavanja političkih problema samo sa vrhova političke vlasti, sagledavanje problema religioznoga puta samo s raznoraznih kaptola, često daje jednu krivu sliku onoga što se zapravo zbiva. Dakle, i ti čelnici određenih vjerskih zajednica bi trebali malo više slušati svoj puk, narod, i hrabro izlaziti u javnost. Jer obični ljudi mnogo lakše nađu rješenje za velike probleme, nego li ljudi koji se bave sa velikim politikama pa i u sferi religije, jasna je poruka dr. Jurića.

A tko je prof. dr. Hrvoje Jurić? Spominje se kao filozof, etičar, bioetičar, pjesnik, anarhist..

– I sve navedeno je komplementarno u meni – s osmjehom je odgovorio dr. Jurić. Poslom i obrazovanjem sam filozof. A filozofija mora izlaziti na forum, u javnost. Bavim se praktičnom filozofijom, etikom i bioetikom, kao i filozofijom prirode i filozofijom medija, te socijalnom problematikom u društvu. Urednik sam Filozofskih istraživanja kao i sudionik više desetaka simpozija. Tajnik sam Dana Frane Petrića i glavni tajnik znanstveno kulturne manifestacije „Lošinjski dani bioetike“, a pišem i poeziju još od djetinjstva i mladosti, istaknuo je dio svoje biografije dr. Hrvoje Jurić.

Autor: Augustin Bašić

„Prema drugima trebamo postupati onako kako želimo da oni postupaju prema nama“, jedno je od glavnih načela „Deklaracije o svjetskoj etici“ prihvaćenoj na Svjetskom parlamentu religija u Chicagu devedesetih godina. To načelo lajtmotiv je niza tekstova u sklopu projekta *Ekumena i etika u poslovanju*, koji priprema i uređuje Augustin Bašić na prvom poslovnom radiju i multimedijском poslovnom portalu PoslovniFM, a kojeg financijski podržava Agencija za elektroničke medije kroz projekt novinarske izvrsnosti za 2021. godinu.

Objavljeno 5. studenoga 2021. Sva prava pridržana ©poslovniFM